

Громадська думка про рейтинги та довіру до них

Електоральні настрої: червень 2004

Юрій Шайгородський,
кандидат психологічних наук,
президент Українського центру
політичного менеджменту

З наближенням президентських виборів активізуються різні соціологічні служби, здійснюючи моніторинг громадської думки. Результати опитувань ретельно вивчають та узагальнюють політики, штаби учасників виборчих перегонів, враховуючи, безумовно, дані досліджень у своїй роботі з електоратом. Засоби масової інформації широко коментують рейтинги ймовірних кандидатів на посаду Президента України, намагаючись спрогнозувати хід подій.

А якої думки про оприлюднювані рейтинги самі виборці? Наскільки вони довіряють їм? Як результати вивчення громадської думки впливають на її формування?

Український центр політичного менеджменту та Український інститут соціальних досліджень, здійснюючи з 10 по 15 червня цього року чергове опитування громадян, одне із своїх запитань сформулювали так: „Яким чином дані щодо рейтингів впливають на Ваші орієнтації та готовність підтримати того чи іншого кандидата?“

Опитування проводилося в усіх адміністративно-територіальних одиницях України: 24 областях, АР Крим, містах Києві та Севастополі. Усього опитано 2093 респондентів віком від 18 років і старше. Рівень досягнення респондентів становить 75 %. Вибіркова сукупність репрезентативна за основними соціально-демографічними ознаками. Стандартні відхилення при достовірних 95 % і співвідношенні змінних від 0,1 : 0,9 до 0,5 : 0,5 становлять 1,31 – 2,18 %. Опитування проведено у 130 поселеннях: 67 містах і 63 селах України.

Та повернемося до сформульованого прямого запитання про вплив оприлюднюваних рейтингiв на громадську думку. З'ясувалося, що тiльки 6 % опитаних респондентiв вiдстежує данi соцiологiчних дослiджень, що висвiтлюють рейтинги потенцiйних кандидатiв на посаду Президента країни. Близько половини звертає на них увагу час вiд часу (23 %) або дуже рiдко (28 %). Ще 42 % зовсiм не звертає на них уваги.

За даними опитування, лише 3 % респондентiв вважають, що соцiологiчні данi щодо рейтингiв впливають на iхнi орієнтацiї та готовнiсть пiдтримати того чи iншого кандидата. Ще 11 % вказали, що такi данi скорiше впливають на iх вибiр. Отже, частка людей, якi звiряють свої погляди та орієнтацiї з даними соцiологiчних обстежень, становить 14 %. Переважна бiльшiсть (40 %) вказують, що такi данi скорiше не впливають на iхнi орієнтацiї, а ще 34 % вказали, що рейтинги не справляють на них жодного впливу. Близько 11 % опитаних вагалися iз вiдповiддю.

Серед тих, хто вказав, що данi щодо рейтингiв здатнi вплинути на iх орієнтацiї та вибiр кандидата на посаду Президента, спостерiгається така реакцiя: 22 % з них „переорієнтують” свої погляди на лiдера опитувань, що у перерахунку до всiх опитаних означатиме змiну уподобання максимум 2 – 3 % опитаних; натомiсть 36 % (або 3 % вiд загального числа) докладатимуть бiльших зусиль для пiдтримки „свого” кандидата.

Очевидно, твердження про вплив даних про рейтинги кандидатiв на полiтичну орієнтацiю виборцiв є спiрним. Водночас правильним буде висновок, що цi рейтинги бiльше впливають на самих кандидатiв та iх штаби.

З урахуванням вищезазначеного варто аналізувати i результати червеневого опитування щодо рiвня пiдтримки потенцiйних кандидатiв на посаду Президента України. Респондентам ставилося також пряме запитання: „Скажiть, будь ласка, якби президентські вибори вiдбувалися найближчої недiлi i в бюлетень для голосування були внесенi такi кандидати, то за кого з них Ви проголосували б? Назвiть одне прiзвище”. Найчастiше опитуванi називали В. Ющенко (24 %) та В. Януковича (16 %) (див. **графiк**).

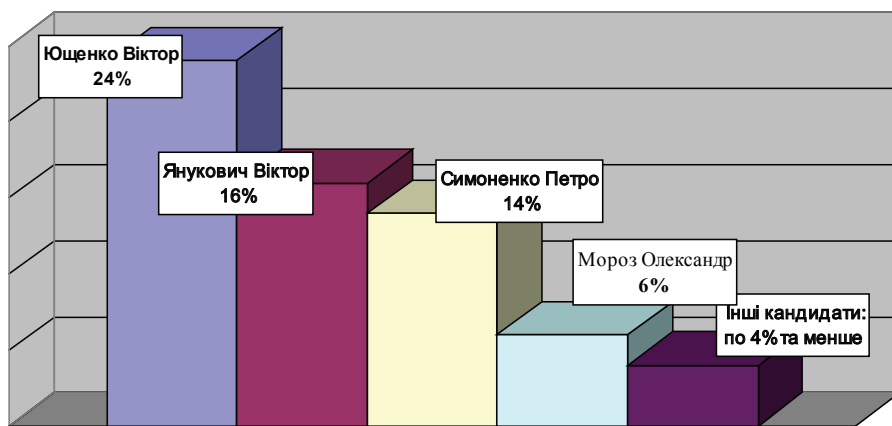
Зокрема, було виявлено, що розходження в електоральних уподобаннях чоловiкiв та жiнок незначне. За рахунок того, що представницям жiноцтва частiше, нiж чоловiкам, „важко вiдповiсти”, iхня електоральна пiдтримка кандидатiв дещо нижча. Але якщо врахувати нинiшнiй демографiчний ухил, то саме позицiя жiночої частини електорату багато в чому визначатиме розподiл голосiв.

Суттєво вiдрiзняється рiвень пiдтримки можливих кандидатiв за рiонами України. Так, бажання голосувати за В. Ющенко найбiльше вираженi в Захiдному, найменше – у Схiдному i Пiвденному рiонах та в Автономнiй Республiцi Крим.

Розподiл вiдповiдей респондентiв на запитання: „Чи могли б Ви на

наступних президентських виборах проголосувати за В. Ющенка?"
(залежно від регіону, %)

За В. Януковича найбільшою мірою схильні голосувати в Східному і Південному регіонах, найменшою - на Заході, в Північному і Центральному регіонах та в Києві.

	Захід	Центр	Північ	Схід	Південь	Крим	Київ
„Не проголосую ні за яких обставин” та „майорімовірно, що проголосую”	24	39	53	73	72	81	55
„Цілком імовірно, що проголосую” та „впевнений, що проголосую”	70	53	37	17	24	16	42
<i>Важко відповісти</i>	6	8	11	10	4	3	3

Розподіл відповідей респондентів на запитання: „Чи могли б Ви на наступних президентських виборах проголосувати за В. Януковича?”
(залежно від регіону, %)

П. Симоненко найбільшою підтримкою користується у Східному, Південному і Центральному регіонах та в Криму, а найменшою - на Заході

	Захід	Центр	Північ	Схід	Південь	Крим	Київ
„Не проголосую ні за яких обставин” та „майорімовірно, що проголосую”	69	66	65	47	63	67	67
„Цілком імовірно, що проголосую” та „впевнений, що проголосую”	19	24	22	40	32	31	29
<i>Важко відповісти</i>	11	10	13	13	6	2	4

і Півночі. О. Мороз користується найбільшою підтримкою в Центральному регіоні, найменшою - на Сході, Півдні, в Криму та в Києві. Ю. Тимошенко найбільш популярна у Західному і Північному регіонах.

Якщо порівнювати результати останнього опитування з даними нашого ж дослідження, проведеного в травні, то можна відзначити, що стосовно майже всіх політиків частотний розподіл відповідей практично не змінився. Частка респондентів, які категорично відкидають можливість проголосувати (варіант відповіді „Не проголосую ні за яких обставин”), істотно не збільшилася у жодного політика.

На цьому тлі фіксуємо незначні позитивні зрушення у зростанні частки прихильників П. Симоненка (частка впевнених, що проголосує саме за нього, збільшилася на 2 %) та В. Юценка (+2 %). Натомість В. Янукович втратив 2 %. Несуттєві коливання відбуваються у межах статистичної похибки і не можуть бути проінтерпретовані як початок якихось зрушень. Висновок про зменшення прихильників можна зробити, виходячи з перерваної у червні динаміки зростання частки прихильників В. Януковича. Червень став першим від початку цього року місяцем, в якому не зростала кількість ані „імовірних”, ані „переконаних” прихильників.

Найбільшу підтримку як потенційний кандидат на посаду Президента зберігає В. Юценко. За нього готові проголосувати 38 % опитаних, що включає 16 % впевнених, що проголосують саме за нього (що стало найвищим показником „ядрового” електорату як для самого політика у 2004 році, так і для всіх інших кандидатів). Потенційний електорат В. Януковича становить у червні 30 % (33 % – у травні, 30 % – у квітні, 33 % – у березні). Потенційний електорат П. Симоненка становить 23 % від усіх опитаних, О. Мороза – 21 %, Ю. Тимошенко – 14 %, С. Тігіпка – 8 %, Л. Кучми – 10 %.

З-поміж респондентів, котрі визначилися з кандидатом, за якого вони збираються голосувати восени 2004 року у першому турі (жорсткий вибір лише одного), менше половини (48 %) цілком впевнені у своєму виборі та стверджують, що не змінюватимуть свого рішення. Ще 39 % загалом упевнені в своєму виборі, але їхня впевненість не настільки стійка. Отже, на початок літа частка тих, кого можна вважати такими, що визначилися майже остаточно, становить 87 %. Залишаються ще й ті, хто зазначив, що „зовсім не впевнений у своєму виборі” (10 %) та вагався із відповіддю (3 %). Таким чином, реальна частка тих, хто не визначився із своїм вибором, становить 13 %. Зідно з нашими даними, ці 13 % розпорозуються по всіх кандидатах майже пропорційно до питомої ваги відповідей „стійкіших” респондентів. Але є чимало політиків, серед електорату яких частка „невпевнених прихильників” досить значна.

Загалом електорат, що коливається, більше симпатизує політикам, які не вважаються лідерами перегонів. Для В. Януковича та В. Юценка частка „ситуаційних” прихильників однакова – приблизно 12 %.

Результати опитування свідчать, що у більшості кандидатів „електоральне ядро” утворилося ще минулого року. Лише В. Янукович привернув до себе увагу значної кількості респондентів (51 %) за останні шість місяців. Найдавніша „електоральна історія” у П. Симоненка, В.

Ющенко та О. Мороза.

У наступній таблиці наведено розподіл відповідей респондентів на запитання: „Якщо в другий тур на майбутніх президентських виборах вийдуть В. Ющенко та В. Янукович, то за кого Ви проголосуєте?“, %

*, ** – у жовтні 2003 р. пропонувалися відповіді: „За В. Ющенко (скоріше, за нього)” та „За В. Януковича (скоріше, за нього)”.

Як відомо, у травні і червні у засобах масової інформації рясніли повідомлення та коментарі про факти притягнення до кримінальної відповідальності В. Януковича в роки його юності. За даними опитування, переважна більшість респондентів дізналася, що нинішній Прем'єр-міністр

	Жовтень 2003 р.	Травень 2004 р.	Червень 2004 р.
Віктор Ющенко*	40	33	36
Віктор Янукович**	21	29	28
Проголосувати проти всіх	18	15	16
Не став би брати участі у виборах	8	8	7
Важко відповісти	13	15	13

був двічі засуджений, при цьому 45 % добре поінформовані, а 39 % лише чули про це. Найбільш поінформованими виявилися жителі Києва. Тут лише 14 % опитаних не чули про судимості В. Януковича.

Деяко менша частка опитаних знає, що судимості В. Януковича були зняті (анульовані) радянським судом (62 %). Отже, близько 22 % населення знає про судимості, але їм не відомо про їх скасування. Загалом частка тих, хто не знає про рішення суду про скасування судимостей В. Януковича, дорівнює 32 % (включаючи тих, хто не знав про засудження).

Такий рівень та характер поінформованості населення негативно позначився на ставленні до особи В. Януковича. На фоні 52 % тих, у кого ці відомості не змінили ставлення ані в кращий, ані в гірший бік, для 27 % опитаних вони мали негативний наслідок (думка змінилася на гірше) і лише у 5 % ставлення змінилося скоріш на краще.

У громадській свідомості поширене переконання, що людина, яка раніше мала проблеми з законом, не має морального права балотуватися на президентську посаду: так вважає 57 % опитаних. Лише 22 % вказали, що у такої людини є всі права балотуватися на президентську посаду, а ще 18 % вагалися з відповіддю, 3 % відмовилися відповідати на поставлене запитання.

Відомості про судимості В. Януковича незначно впливають на бажання підтримувати його в якості кандидата на посаду Президента. Так, серед тих, хто не проголосує за нього за жодних обставин, знають про судимості Прем'єр-міністра 86 %, а серед тих, хто впевнений, що проголосує – 87 %. До того ж між цими двома показниками немає прямого кореляційного зв'язку.